

Sygn.akt III AUa 464/19

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 grudnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

**Przewodniczący sędzia Bożena Szponar - Jarocka Sędziowie Alicja Sołowińska**

**Teresa Suchcicka**

**Protokolant Edyta Katarzyna Radziwońska**

po rozpoznaniu na rozprawie 18 grudnia 2019 r. w B.

**sprawy z odwołania R. K. (1)**

**przy udziale zainteresowanej B. K.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o wszczęcie postępowania w przedmiocie stwierdzenia nieważności decyzji organu rentowego

**na skutek apelacji wnioskodawczyni R. K. (1)**

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z 16 maja 2019 r. sygn. akt IV U 374/19

**I. oddala apelację,**

**II. zasądza od R. K. (1) na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.**

A. B. S. T. S.

Sygn. akt III AUa 464/19

## UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 13 grudnia 2018 r. nr (...), działając na podstawie art. 83a ust. 2 i art. 83b ust.1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 61 a § 2 k.p.a., odmówił wszczęcia postępowania w przedmiocie stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 21 kwietnia 2017 r., nr (...), ustalającej, że R. K. (1) jako pracownik u płatnika składek B. K., nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od 1 czerwca 2015 r. do 18 grudnia 2016 r.

Odwołanie od powyższej decyzji złożyła R. K. (1), której zarzuciła:

1. naruszenie przepisów postępowania, tj.:

- art. 83b ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 61a § 1 k.p.a. przez odmowę wszczęcia postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 21 kwietnia 2017 r., w sytuacji gdy

okoliczności faktyczne sprawy, w tym w szczególności kolejność i zakres rozstrzygnięć wydawanych wobec skarżącej, jednoznacznie wskazują na istnienie materialnoprawnych podstaw do wszczęcia na wniosek ubezpieczonej (art. 157 § 2 k.p.a.) tego nadzwyczajnego postępowania, w oparciu o przesłanki uregulowane w art. 156 § 1 pkt 2 oraz pkt 3 k.p.a.;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 83a ust. 2 ustawy systemowej poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że możliwość unieważnienia decyzji organu rentowego nr (...), na zasadach określonych w k.p.a., jest wyłączona z uwagi na fakt, iż od tego rozstrzygnięcia zostało wniesione odwołanie, podczas gdy hipoteza tej normy prawnej jest wyłącznie adresowana do organu i dotyczy tylko postępowań, które Zakład może wszcząć z urzędu i nie odnosi się do postępowania wszczynanego na wniosek ubezpieczonej (art. 157 §2 k.p.a.),

- art. 83 ust. 1 oraz art. 123 ustawy systemowej w związku art.157 § 1 pkt 2 oraz pkt 3 w zw. z art. 180 § 1 k.p.a. przez ich niewłaściwe zastosowanie, które determinowało odmowę wszczęcia postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji nr (...) i w konsekwencji niezastosowanie wymienionych norm prawnych w stanie faktycznym sprawy, w sytuacji gdy postępowanie w przedmiocie stwierdzenia nieważności decyzji z zakresu ubezpieczeń społecznych może być zainicjowane także na wniosek ubezpieczonej, albowiem art. 83 ust. 1 ustawy systemowej zawiera otwarty katalog spraw indywidualnych, w których organ rentowy wydaje decyzje po przeprowadzeniu postępowania zainicjowanego z wniosku osoby zainteresowanej.

Powołując się na powyższe zarzuty, skarżąca domagała się zmiany zaskarżonej decyzji ZUS nr (...), przez wszczęcie postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji ZUS nr (...) z dnia 21 kwietnia 2017 r., ewentualnie zmiany zaskarżonej decyzji przez stwierdzenie nieważności decyzji ZUS nr (...) z dnia 21 kwietnia 2017 r., oraz zasądzenia od organu rentowego na rzecz odwołującej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Zainteresowana w sprawie B. K. nie zajęła stanowiska w sprawie.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z 16 maja 2019 r. oddalił odwołanie (pkt I) oraz zasądził od odwołującej R. K. (1) na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt II).

Sąd ten ustalił, że decyzją z dnia 23 września 2015 r., nr (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. umorzył w całości postępowanie wszczęte w dniu 12 sierpnia 2015 r. w sprawie podlegania ubezpieczeniom społecznym R. K. (1) z tytułu zatrudnienia od 1 czerwca 2015 r. na podstawie umowy o pracę u płatnika składek B. K.. Wówczas to organ rentowy przeprowadził postępowanie wyjaśniające, w wyniku którego uznał, że umowa o pracę zawarta pomiędzy R. K. (1), a B. K. jako płatnikiem składek była czynnością prawną, w wyniku której doszło do nawiązania między stronami stosunku pracy.

Z dalszych ustaleń Sądu wynikało, że w dniu 29 marca 2017 r. ZUS poinformował płatnika składek B. K. o podjęciu kontroli doraźnej, biorąc pod uwagę dotychczas zebrany materiał dowodowy, jak też nową okoliczność, tj. fakt, że po otrzymaniu wszystkich zasiłków (zasiłek chorobowy za okres od 3 sierpnia 2015 r. do 20 grudnia 2015 r., zasiłek macierzyński od 21 grudnia 2015 r. do 18 grudnia 2016 r.) R. K. (1) została wyrejestrowana z ubezpieczeń społecznych z datą od 19 grudnia 2016 r. Wobec powyższego w dniu 21 kwietnia 2017 r. organ rentowy wydał decyzję nr (...) r., stwierdzającą, że R. K. (1) jak pracownik u płatnika składek B. K. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu od 1 czerwca 2015 r. do 18 grudnia 2016 r. Od powyższej decyzji zostało złożone odwołanie. Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z 6 marca 2018 r., sygn. akt IV U 790/17 oddalił odwołania B. K. i R. K. (1) od decyzji z 21 kwietnia 2017 r., a Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z 28 czerwca 2018 r., sygn. akt: III AUa 426/18 oddalił ich apelację. Powyższe orzeczenie stało się prawomocne z dniem 28 czerwca 2018 r.

Dalej Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 22 listopada 2018 r. pełnomocnik odwołującej złożył do organu rentowego wniosek o stwierdzenie nieważności decyzji z dnia 21 kwietnia 2017 r. podnosząc, że decyzja jest wadliwa, ponieważ dotyczy sprawy poprzednio rozstrzygniętej inną decyzją ostateczną, tj. decyzją z dnia 23 września 2015 r. Ponadto wskazał, że decyzja z dnia 21 kwietnia 2017 r. została wydana z rażącym naruszeniem prawa. W odpowiedzi na wniosek, organ rentowy w dniu 13 grudnia 2018 r., wydał zaskarżoną w sprawie decyzję.

W świetle tak poczynionych ustaleń Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie R. K. (1) nie jest zasadne.

Sąd wskazał, że zgodnie z art. 83a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną Zakładu ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie. Decyzje ostateczne ZUS, od których nie zostało wniesione odwołanie do właściwego sądu, mogą być z urzędu przez Zakład uchylone, zmienione lub unieważnione, na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego.

Stosownie do art. 83a ust. 2 ustawy systemowej w związku z art. 156 k.p.a., organ rentowy z urzędu stwierdza nieważność decyzji ostatecznej, od której nie zostało wniesione odwołanie do sądu w przypadku, gdy decyzja ta:

- 1) wydana została z naruszeniem przepisów o właściwości,
- 2) wydana została bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa,
- 3) dotyczy sprawy już poprzednio rozstrzygniętej inną decyzją ostateczną albo sprawy, którą załatwiono milcząco,
- 4) została skierowana do osoby niebędącej stroną w sprawie,
- 5) była niewykonalna w dniu jej wydania i jej niewykonalność ma charakter trwały,
- 6) w razie jej wykonania wywołałaby czyn zagrożony karą,
- 7) zawiera wadę powodującą jej nieważność z mocy prawa.

Sąd podkreślił, że wskazana przez pełnomocnika odwołującej decyzja z dnia 23 września 2015 r., tj. decyzja o umorzeniu postępowania, nie rozstrzygała merytorycznie sprawy. Z kolei zaskarżona decyzja z dnia 21 kwietnia 2017 r. została prawomocnie osądzona, a o jej prawidłowości wypowiedziały się sądy obu instancji. W myśl art. 365 § 1 k.p.c., orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby.

Sąd Okręgowy podkreślił, że w niniejszej sprawie jest związany treścią tego przepisu. W literaturze i orzecznictwie dominuje stanowisko, że związanie stron, o którym mowa w art. 365 k.p.c. polega na związaniu dyspozycją zawartą w sentencji wyroku, wywiedzionej przez sąd z norm zawartych w przepisach prawnych. Inne sądy, organy państwowe oraz organy administracji publicznej, rozstrzygające w sprawach innych niż karne (§ 2), są związane prejudycjalnie, czyli nie mogą dokonać odmiennej oceny prawnej roszczenia niż zawarta w prejudykacie, ale także nie mogą dokonać odmiennych ustaleń faktycznych (por. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 11 grudnia 2018 r., I ACa 278/18, LEX nr 2637819, uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 4 grudnia 2018 r., V ACa 817/17, LEX nr 2610117, uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 31 sierpnia 2018 r., I ACa 249/18, LEX nr 2556617).

Zdaniem Sądu I instancji, odwołująca chcąc wzruszyć prawomocną decyzję z dnia 21 kwietnia 2017 r., nr (...), musi także wzruszyć prawomocne orzeczenia sądowe dotyczące tej decyzji na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w trybie środków nadzwyczajnych, o jakich mowa w art. 398-424 k.p.c., a nie przepisów k.p.a. Tym samym

Sąd uznał, że zaskarżona decyzja, którą organ rentowy odmówił wszczęcia postępowania w przedmiocie stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 21 kwietnia 2017 r. nr (...), jest prawidłowa.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy z mocy art. 477<sup>14</sup> § 1 k.p.c. oddalił odwołanie, a o kosztach zastępstwa procesowego organu rentowego orzekł na podstawie § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Apelację od powyższego wyroku wniosła R. K. (1). Skarżąc w całości orzeczenie, zarzuciła mu:

1) naruszenie przepisów postępowania, tj.:

a) art. 83b ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej: u.s.u.s.) w zw. z art. 61a § 1 k.p.a. poprzez oddalenie odwołania skarżącej, a przez to utrzymanie w mocy wadliwej decyzji ZUS nr (...) z dnia 13 grudnia 2018 r. odmawiającej wszczęcia postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 21 kwietnia 2017 r. nr (...), co implikowało nierozpoznanie istoty sprawy, podczas gdy w świetle aktualnie ugruntowanego poglądu judykatury wnioskodawczyni była uprawniona do zainicjowania postępowania nadzwyczajnego, co nakładało na organ rentowy obowiązek wydania decyzji merytorycznej, a więc (i) stwierdzającej nieważność albo (ii) odmawiającej stwierdzenia nieważności decyzji ZUS nr (...) z dnia 21 kwietnia 2017 r.;

b) art. 328 § 2 k.p.c. poprzez wadliwe sporządzenie uzasadnienia zaskarżonego wyroku i niewyjaśnienie przyczyn usprawiedliwiających odmowę wszczęcia przez organ rentowy postępowania w przedmiocie stwierdzenia nieważności decyzji nr (...) z dnia 21 kwietnia 2017 r. ze względów, o których stanowi art. 61a § 1 k.p.a., co z kolei uniemożliwia kontrolę instancyjną w sferze kryteriów jakimi kierował się sąd pierwszej instancji przy ferowaniu swego orzeczenia w tej części, podczas gdy prawidłowe uzasadnienie wyroku winno wyjaśniać stronom przyczyny zajętego przez sąd stanowiska, a przez to umożliwić sądowi odwoławczemu kontrolę apelacyjną tak przeprowadzonego wyводу prawnego;

c) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym w szczególności decyzji ZUS nr (...) z dnia 15 września 2015 r. w przedmiocie umorzenia w całości postępowania na zasadzie art. 105 § 1 k.p.a., czego konsekwencją było wadliwe uznanie, iż rzeczona decyzja nie rozstrzyga sprawy co do istoty, podczas gdy wypłata świadczeń z ZUS oraz uzasadnienie przedmiotowej decyzji jednoznacznie wskazuje na jej merytoryczny charakter, które stosownie do art. 107 § 1 k.p.a. stanowi integralną część decyzji, a zatem ocenie Sądu nie może podlegać sama osnowa decyzji, ale także jej uzasadnienie, które winny być odczytywane łącznie, jako jedna immanentnie i nierozzerwalnie sprzężona ze sobą całość, składająca się na jedno rozstrzygnięcie o prawach i obowiązkach ubezpieczonej;

d) art. 365 § 1 k.p.c. poprzez wadliwe uznanie, że przedmiot niniejszego sporu został objęty mocą wiążącą prawomocnych orzeczeń Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 31 stycznia 2018 r. (sygn. akt: IV U 924/17) oraz Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 12 czerwca 2018 r. (sygn. akt: III AUa 249/18), co z kolei obligowało sąd pierwszej instancji do oddalenia odwołania, w sytuacji gdy zakresem kognicji sądów powszechnych orzekających w ww. sprawach nie była objęta okoliczność nieważności decyzji ZUS nr (...) z dnia 21 kwietnia 2017 r. z uwagi na uprzednie niewyczerpanie drogi administracyjnej w postaci przeprowadzenia postępowania nadzwyczajnego w przedmiocie stwierdzenia jej nieważności;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

a) art. 156 § 1 pkt 3 k.p.a. poprzez jego niezastosowanie w stanie faktycznym sprawy i uznanie, iż brak jest podstaw do stwierdzenia nieważności decyzji ZUS nr (...) z dnia 21 kwietnia 2017 r., w sytuacji gdy zakres przedmiotowy i podmiotowy tejże decyzji dotyczył sprawy już poprzednio rozstrzygniętej inną decyzją ostateczną, tj. decyzją ZUS nr (...) z dnia 23 września 2015 r.;

b)art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. w zw. z art. 83a ust. 1 i 2 u.s.u.s. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie w stanie faktycznym sprawy i stwierdzenie, iż brak jest podstaw do stwierdzenia nieważności decyzji ZUS nr (...) z dnia 21 kwietnia 2017 r., podczas gdy przedmiotowe rozstrzygnięcie zostało wydane z rażącym naruszeniem prawa, albowiem okoliczności, na których je oparto nie istniały w dniu wydania decyzji ZUS nr (...) z dnia 23 września 2015 r., jak również nie zaszły podstawy do jej zmiany na zasadach określonych w k.p.a. (art. 154 § 1 k.p.a. oraz art 155 k.p.a.).

Podnosząc powyższe zarzuty, skarżąca wnosila o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i zmianę decyzji ZUS nr (...) z 13 grudnia 2018 r., poprzez stwierdzenie nieważności decyzji ZUS nr (...) z 2 czerwca 2017 r., ustalającej, że R. K. (1) jako pracownik u płatnika składek B. K. nie podlega ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu od dnia 1 czerwca 2015 r. do 18 grudnia 2016 r. oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącej kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

### **Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:**

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie. W okolicznościach niniejszej sprawy zaskarżony wyrok należy ocenić jako trafny i odpowiadający prawu. Orzeczenie to zostało wydane w oparciu o prawidłową i zgodną z art. 233 § 1 k.p.c. ocenę zgromadzonych w sprawie dowodów, niewadliwe ustalenia faktyczne i właściwą interpretację przepisów prawa, które to ustalenia i rozważania prawne Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje jako własne.

Nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. Podkreślić należy, że zarzut taki może być usprawiedliwiony tylko w tych wyjątkowych okolicznościach, w których treść uzasadnienia orzeczenia sądu całkowicie uniemożliwia dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia lub w przypadku zastosowania prawa materialnego do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 6 grudnia 2013 r., I ACa 764/13, Legalis nr 761121). Tymczasem uzasadnienie Sądu Okręgowego sporządzone zostało w sposób, który pozwala skontrolować zasadność rozstrzygnięcia. Wbrew wywodom apelacji, uzasadnienie zawiera podstawę faktyczną rozstrzygnięcia, ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. W szczególności Sąd Okręgowy wyjaśnił, jakie argumenty uzasadniały odmowę wszczęcia przez organ rentowy postępowania w przedmiocie stwierdzenia nieważności decyzji ZUS z dnia 21 kwietnia 2017 r.

W pierwszej kolejności podnieść należy, że skarżąca mylnie podnosi, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. na skutek jej wniosku o stwierdzenie nieważności decyzji nr (...) z dnia 21 kwietnia 2017 r. był zobligowany w zaskarżonej decyzji bądź stwierdzić nieważność ww. decyzji bądź odmówić stwierdzenia nieważności ww. decyzji. W utrwalonym orzecznictwie przyjmuje się, że decyzją w sprawie „stwierdzenia nieważności decyzji” jest nie tylko decyzja organu rentowego odmawiająca stwierdzenia nieważności innej decyzji tego organu oraz decyzja stwierdzająca nieważność takiej decyzji, ale także postanowienie (decyzja) organu rentowego odmawiająca wszczęcia postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji tego organu (art. 83a ust. 2 w związku z art. 83b ust. 1 i art. 123 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm. oraz art. 180 § 1 k.p.a.) [tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 grudnia 2018 r. II UK 433/17 OSNP 2019/6/79]. Podobnie Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 3 marca 2016 r. III AUa 698/15 LEX nr 2016288 wskazał, że odmowa wszczęcia postępowania w sprawie unieważnienia decyzji, inaczej mówiąc stwierdzenie braku przesłanek do unieważnienia decyzji, w konsekwencji odmowa zmiany ustalenia istniejącego stanu prawnego (...), jest także decyzją wydaną na podstawie art. 83 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W świetle powyższego stwierdzić należy, że organ rentowy był uprawniony do wydania decyzji odmawiającej wszczęcia postępowania w zakresie stwierdzenia nieważności decyzji ZUS nr (...) z 21 kwietnia 2017 r. Jest to decyzja orzekająca co do istoty sprawy i przysługuje od niej odwołanie do właściwego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych (tak Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 23 marca 2011 r. I UZP 3/10). Z tych względów nie zasługiwał na uwzględnienie podniesiony w apelacji zarzut naruszenia art. 83 b ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 61a § 1 k.p.a.

Zgodnie z art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, decyzje ostateczne Zakładu, od których nie zostało wniesione odwołanie do właściwego sądu, mogą być z urzędu przez Zakład uchylone, zmienione

lub unieważnione, na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego. Z regulacji tej wynika więc, że organ rentowy ma prawo uchylić, zmienić lub unieważnić wydaną przez siebie ostateczną decyzję, której strona nie zaskarżyła do sądu ubezpieczeń społecznych. W takim przypadku, jakkolwiek organ rentowy jest władny unieważnić z urzędu decyzję na podstawie przepisów procedury administracyjnej, to decyduje o indywidualnym prawie podmiotu o jakim mowa w art. 83 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a uprawnionemu będzie przysługiwał tryb odwoławczy uregulowany w art. 83 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W takim przypadku sąd powszechny będzie rozstrzygał o roszczeniu materialnoprawnym, które było przedmiotem decyzji Zakładu, nie zaś o prawidłowości stosowania procedury administracyjnej (tak Sąd Najwyższy w uchwale z 23.03.2011 r. I UZP 3/10). Sąd ubezpieczeń społecznych ocenia bowiem zasadność roszczeń osoby odwołującej się, a nie formalną legalność postępowania przed organem rentowym.

Mając powyższe na względzie brak jest podstaw do uznania, że Sąd Okręgowy oddalając odwołanie od zaskarżonej decyzji z 13 grudnia 2018 r., odmawiającej wszczęcia postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji ZUS z 21 kwietnia 2017 r., nie rozpoznał istoty sprawy. Orzeczenie co do istoty sprawy (art. 477<sup>14</sup> § 3 k.p.c.) w sprawie odwoławczej nie może polegać na stwierdzeniu nieważności zaskarżonej decyzji lub odmowie stwierdzenia nieważności decyzji. Stosownie bowiem do przedmiotu takiego odwołania sąd orzeka o jego istocie - a więc o tym, czy np. istnieje określone prawo lub zobowiązanie ubezpieczonego, którego nie uwzględnił organ rentowy w decyzji, której stwierdzenia nieważności się domaga. W cytowanej wyżej uchwale Sądu Najwyższego z 23 marca 2011 r. I UZP 3/10, wskazano, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd powszechny nie jest uprawniony do orzekania w przedmiocie nieważności decyzji administracyjnej, ale - przy uwzględnieniu przesłanek określonych w odpowiednich przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego - rozpoznaje istotę sprawy, którą stanowi istnienie (nieistnienie) wynikającego z przepisów prawa materialnego określonego prawa lub zobowiązania stwierdzonego wadliwą decyzją organu rentowego. Za uzasadnieniem wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2013 r., II UK 164/12 (OSNP 2013 nr 21-22, poz. 261), trzeba też wskazać, że o ile prawo lub obowiązek stwierdzone było decyzją organu rentowego, to kwestia jej unieważnienia odnosi się przede wszystkim do prawa lub obowiązku poprzednio stwierdzonego. Sąd rozpoznający odwołanie na zasadach procesu cywilnego uzyskuje wyjaśnienie przewidzianych w k.p.a. przesłanek „stwierdzenia nieważności decyzji” określonych w art. 156 § 1 k.p.a. Jeżeli one zachodzą, a więc np. decyzja została wydana z rażącym naruszeniem prawa lub zawiera wadę powodującą jej nieważność z mocy prawa (art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a.) to znaczy, że stwierdzone tą decyzją prawo lub zobowiązanie jest inne od stwierdzonego i dlatego to wadliwe stwierdzenie powinno podlegać „unieważnieniu”. W takich sprawach Sąd nie bada legalności wydanej decyzji, ale dokonuje merytorycznej, a więc uwzględniającej przepisy prawa materialnego, kontroli prawidłowości decyzji organu rentowego, której stwierdzenia nieważności żąda strona skarżąca. Dla stwierdzenia nieważności decyzji w trybie art. 156 § 1pkt 2 k.p.a. konieczne jest stwierdzenie jej obiektywnej bezprawności. Innymi słowy, konieczne jest ustalenie, że została ona wydana albo bez podstawy prawnej, albo z rażącym naruszeniem prawa.

Należy zatem przyjąć, że istotą sprawy o stwierdzenie nieważności decyzji organu rentowego z 21 kwietnia 2017 r., ustalającej że R. K. (1) jako pracownik u płatnika składek B. K., nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od 1 czerwca 2015 r. do 18 grudnia 2016 r. nie jest więc kwestia legalności decyzji organu rentowego odmawiającej wszczęcia postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności tej decyzji, lecz ocena prawna zasadności wyłączenia R. K. (1) z pracowniczego ubezpieczenia społecznego w spornym okresie.

Sąd Okręgowy trafnie podkreślił, że decyzja organu rentowego z 21 kwietnia 2017 r. została poddana merytorycznej kontroli jej prawidłowości przez sądy obu instancji. Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z 6 marca 2018 r. sprawie IV U 790/17, oddalił odwołania B. K. i R. K. (1) od ww. decyzji z 21 kwietnia 2017 r. Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z 28 czerwca 2018 r. oddalił ich apelacje (III AUa 426/18). W świetle powyższego brak jest podstaw do stwierdzenia nieważności tejże decyzji Zakładu ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 kwietnia 2017 r. z uwagi na związanie - stosownie do treści art. 365 § 1 k.p.c. - prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 6 marca 2018 r. i nadto wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 28 czerwca 2018 r. W myśl przywołanego przepisu

prawa orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Moc wiążąca prawomocnego orzeczenia sądu oznacza, że dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak to przyjęto we wcześniejszym prawomocnym wyroku, co gwarantuje poszanowanie dla orzeczenia sądu ustalającego lub regulującego stosunek prawny stanowiący przedmiot rozstrzygnięcia. Tym samym za niezasadny należało uznać zarzut naruszenia 365 § 1 k.p.c., bowiem Sąd Okręgowy słusznie uznał, że zaistniał stan związania ww. prawomocnymi wyrokami. Nie zaistniały zatem przesłanki do stwierdzenia nieważności tej decyzji na podstawie art. 83a ust.2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z tym przepisem decyzje ostateczne Zakładu mogą być z urzędu przez Zakład uchylone, zmienione lub unieważnione, na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego, ale tylko takie decyzje, od których nie wniesiono odwołania. Od decyzji organu rentowego z 21 kwietnia 2017 r. wniesiono odwołanie i dodatkowo sprawa ta została prawomocnie osądzona.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wzruszenie decyzji z 21 kwietnia 2017 r. możliwe byłoby w trybie art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Stosownie do treści art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną Zakładu ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ostateczna decyzja organu rentowego staje się prawomocna, po pierwsze, z upływem terminu do jej zaskarżenia do sądu ubezpieczeń społecznych (decyzja niezaskarżona), po drugie, wtedy, kiedy sąd ubezpieczeń społecznych prawomocnym wyrokiem oddali odwołanie. Wzruszenie decyzji trybie art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych możliwe jest zarówno w sytuacji, gdy postępowanie zostało zakończone decyzją Zakładu, jak i orzeczeniem sądu. Konieczną jednak przesłanką takiego wzruszenia jest przedłożenie nowych dowodów lub ujawnienie nowych okoliczności istniejących przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie. Taka sytuacja w sprawie nie miała miejsca, bowiem skarżąca nie przedstawiła żadnych nowych dowodów, jak również nie powoływała żadnych nowych okoliczności mających rzutować na kwestię podlegania skarżącej ubezpieczeniom społecznym jako pracownik u płatnika składek B. K. w okresie od 1 czerwca 2015 r. do 18 grudnia 2016 r. Powoływana przez skarżącą okoliczność wydania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wcześniejszej decyzji z 23 września 2015 r. o umorzeniu postępowania w sprawie podlegania R. K. (1) pracowniczym ubezpieczeniom społecznym od 1 czerwca 2015 r. była znana zarówno skarżącej, jak i organowi rentowemu przy wydawaniu decyzji z 21 kwietnia 2017 r. i nie można jej przypisać cechy nowości w rozumieniu art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Sąd Apelacyjny dostrzega przy tym, że skarżąca domagała się w tej sprawie „stwierdzenia nieważności decyzji” powołując się na przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego. W kontekście wskazywanych przez odwołującą okoliczności kwestia nieważności była rozważana na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a., tj. czy decyzja z 2 czerwca 2017 r. wydana została bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa. Rażące naruszenie prawa zachodzi w przypadku naruszenia przepisu niepozostawiającego wątpliwości co do jego bezpośredniego rozumienia. Rażące naruszenie prawa jest więc oczywiste, wyraźne, bezsporne. Można zatem mówić o nim tylko wówczas, gdy proste zestawienie treści rozstrzygnięcia z treścią zastosowanego przepisu prawa wskazuje na ich oczywistą niezgodność. W drugim ujęciu rażącym naruszeniem prawa jest tylko takie jego naruszenie, w wyniku którego powstają skutki niemożliwe do zaakceptowania z punktu widzenia wymagań praworządności (wyr. NSA z 3.4.2009 r., II OSK 479/08, L.). W niniejszej sprawie nie można stwierdzić naruszenia prawa, a tym bardziej naruszenia rażącego. Decyzja z 21 kwietnia 2017 r. została wydana na podstawie obowiązujących przepisów prawa adekwatnie do okoliczności sprawy. W ocenianej sprawie, brak jest też podstaw do zaakceptowania stanowiska odnośnie działania organu rentowego bez podstawy prawnej. Tym samym nie można uwzględnić podniesionego w apelacji zarzutu naruszenia art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a., w zw. z art. 83a ust 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Ponadto nie było też podstaw do stwierdzenia nieważności na podstawie przesłanki z art. 156 § 1 pkt 3 k.p.a. (sprawa dotyczy już poprzednio rozstrzygniętej inną decyzją ostateczną). Sąd Okręgowy trafnie w tym zakresie stwierdził, iż ta wcześniejsza decyzja ZUS z 23 września 2015 r. o umorzeniu postępowania nie rozstrzygała merytorycznie sprawy, co do jej istoty. Stosownie do treści art. 105 § 1 k.p.a., gdy postępowanie z jakiegokolwiek przyczyny stało się bezprzedmiotowe,

organ administracji publicznej wydaje decyzję o umorzeniu postępowania. W orzecznictwie sądów panuje zgodny pogląd, iż decyzja umarzająca postępowanie nie rozstrzyga o istocie sprawy, wywiera natomiast skutek procesowy w postaci zakończenia sprawy w danej instancji. W świetle powyższego organ rentowy mógł ponownie wsząć postępowanie wyjaśniające na skutek pojawienia się nowych okoliczności. W wyniku tego postępowania wydano decyzję z 21 kwietnia 2017 r. rozstrzygającą merytorycznie sprawę (organ rentowy ustalił, że R. K. (1) nie podlega ubezpieczeniom jako pracownik u płatnika składek B. K. w okresie od 1 czerwca 2015 r. do 18 grudnia 2016 r.), której stwierdzenia nieważności żąda w tym postępowaniu skarżąca. Wbrew przekonaniu apelującej nie można przyjąć, iż zakres przedmiotowy i podmiotowy tej decyzji pokrywa się z zakresem decyzji z 23 września 2015 r., umarzającej postępowanie. Tym samym błędne jest stanowisko skarżącej, że w obrocie prawnym występują całkowicie sprzeczne ze sobą i wykluczające się prawomocne decyzje ZUS, które w sposób odmienny kształtują prawa apelującej R. K. (2) i stanowi to podstawę do stwierdzenia nieważności tej drugiej decyzji ZUS z 21 kwietnia 2017 r.

Reasumując, w niniejszej sprawie nie zachodziły przesłanki do wszczęcia przez pozwany organ rentowy postępowania w przedmiocie stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 21 kwietnia 2017 r. nr (...) zarówno w trybie art. 83a ust. 1 jak i art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a w konsekwencji do zmiany zaskarżonej decyzji przez Sąd Okręgowy.

W konsekwencji wyrok sądu pierwszej instancji jest prawidłowy, a apelacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania za II instancję, Sąd orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania (art. 98 § 1 k.p.c.), zasądając od R. K. (1) na rzecz organu rentowego koszty zastępstwa procesowego pełnomocnika według stawki minimalnej określonej w § 9 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych – punkt II sentencji wyroku.

A. B. S. T. S.